

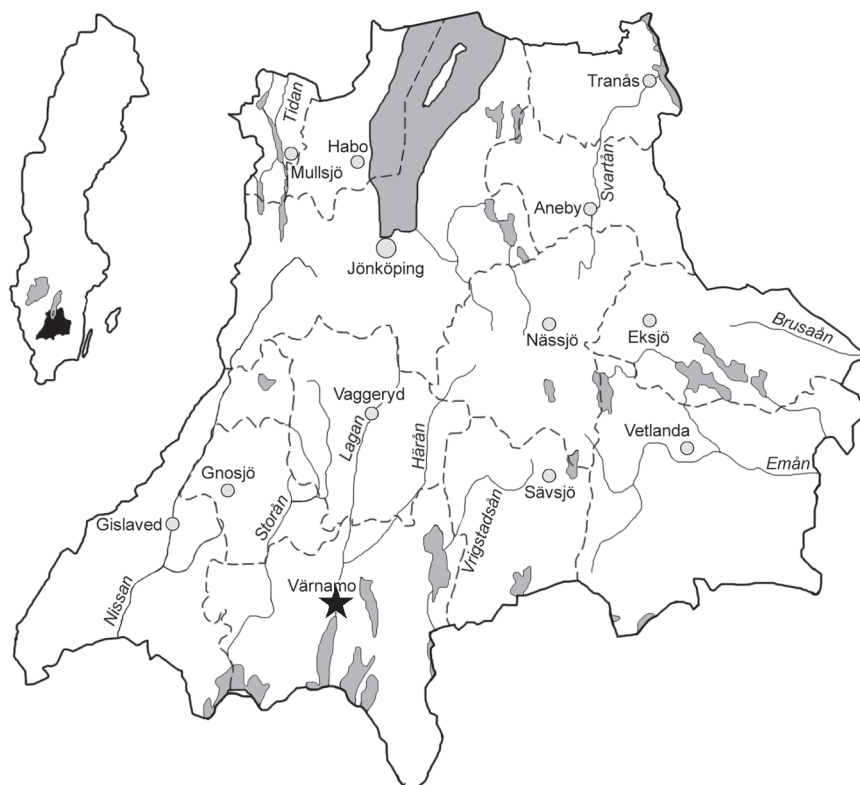
Värnamo kyrka

Antikvarisk medverkan i samband med
nytt styr- och reglersystem för värmen
Värnamo stad i Värnamo kommun,
Jönköpings län, Växjö stift

Värnamo kyrka

Antikvarisk medverkan i samband med
nytt styr- och reglersystem för värmen
Värnamo stad i Värnamo kommun
Jönköpings län, Växjö stift

Rapport och foto: Britt-Marie Börjesgård
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2013

Innehåll

Inledning	5
Syfte	5
Historik	5
Före restaurering	6
Omfattning och vidtagna åtgärder	6
Nytt styrsystem	6
Styrsystemets funktion	7
Övriga arbeten	7
Sammanfattning	7
Utvärdering	7
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter	8

Bilaga

Bilaga 1. Fotografier tagna vid slutbesiktning den 8 maj 2013

Utdrag ur digitala fastighetskartan blad Värnamo: 63E 3eN.

Inledning

Länsstyrelsen lämnade i beslut daterat den 25 mars 2013 tillstånd till installation av nytt klimatstyrningssystem i Värnamo kyrka, dnr 433-367-13.

Tillståndet gäller för installation av ny styr- och regleringsutrustning. Som villkor gäller bl.a. att arbetena utförs i enlighet med handling upprättad av FLK, daterad den 31 oktober 2012, att arbetena ska ske med antikvarisk medverkan samt att arbetena ska dokumenteras. Antikvarie Britt-Marie Börjesgård har på samfällighetens uppdrag följt arbetena och sammanställt rapporten.

Syfte

Syftet med åtgärderna var att uppnå ett lämpligt bevarandeklimat och ett för samfälligheten välfungerande system vad gäller drift och ekonomi. Detta skapades genom att installera ett webbaserat styrsystem som regleras utifrån både temperatur och relativ luftfuktighet.

Historik

Värnamo kyrka uppfördes 1872–75 efter ritningar av Albert Törnqvist som var arkitekt vid Överintendentsämbetet. Den nuvarande kyrkan har föregåtts av minst tre tidigare kyrkor som alla stått på samma plats som den nuvarande. Den äldsta kända kyrkobyggnaden uppfördes troligen under 1300-talet. Den nuvarande kyrkan är uppförd under en tid då historiserande stildrag var rådande, detta är framförallt märkbart i kyrkans interiör med dess trägotik, exteriört är kyrkan mera återhållsam.

I samband med en större restaurering 1936 installerades ett nytt värmesystem i kyrkan. Arbetena utfördes under ledning av arki-

Översikt av kyrkorummet.

Den gamla givaren i kyrkorummet. Den var monterad på den främre pelaren i det norra bänkkvarteret.

Skåp på orgelläktaren, före utförd installation.

tekt Paul Boberg, Växjö. År 1964–1965 genomfördes nästa stora restaurering under ledning av arkitekt Peter Celsing och också då installerades ett nytt värmesystem, enligt arkivhandlingarna. Det vattenburna värmesystemet anslöts till kommunens fjärrvärmenät på 1990-talet.

Under 1980- och 1990-talen inreddes körrum i tornet, vidare iordningställdes samlingsrum i källaren.

Före restaurering

Värmen i kyrkorummet reglerades tidigare av givare styrda på inom- och utomhustemperatur. Andra radiatorer i kyrkan styrdes av sina egna termostater. Givaren i kyrkorummet var placerad i den främre delen av kyrkorummet, på den främre pelaren i norra bänkkvarteret. Utomhusgivaren var placerad på korets norrvägg.

Omfattning och vidtagna åtgärder

Nytt styrsystem

De synliga arbetena i kyrkan har främst bestått av installation av nya rumsgivare i kyrkorummet, på orgelläktaren, på läktaren i norra korsarmen, i sakristia och skrudrum samt en ny utomhusgivare. Vidare har en ny styrenhet monterats i källaren i ett tidigare pannrum.

Den centrala givaren för kyrkorummet är placerad i den främre delen av kyrkorummet. Den sitter i samma läge som tidigare givare, på den främre pelaren i det norra bänkkvarteret, på den sida av pelaren som vetter mot koret. Givaren är trådbunden och kabeln till den tidigare givaren har kunnat återanvändas.

Övriga givare är trådlösa. Givaren i skrudrummet är placerad på skrudskåpets kortsida. I sakristian är givaren placerad på väggen i anslutning till skrivplatsen. På orgelläktaren är givaren monterad på skranket för korkåporna och på läktaren i norra korsarmen sitter den på skåpet vid norra väggen. Sändaren till de trådlösa givarna är placerad i Andreaskapellet i norra korsarmen.

Utomhusgivaren är monterad i princip i samma läge som tidigare givare på korets norrvägg.

För kontroll av klimatet är två trådbundna givare placerade i kryppgrunden under kyrkogolvet i långhuset. Den utgående sändaren är placerad i anslutning till styrenheten som är monterad i det tidigare pannrummet i kyrkans källare.

Samtliga vattenburna radiatorer har försetts med fasta termostater.

Styrsystemets funktion

Det nya styr- och reglersystemet är webbaserat och samfälligheten har möjlighet att styra och följa kyrkans klimat från valfri dator, med individuell inloggning. Systemet ska vara "självlärande" genom en inbyggd funktion som innebär att styrningen successivt lär sig hur byggnaden fungerar vid olika väderförhållanden.

Styr- och reglersystemet är indelat i två zoner, kyrkorummet respektive samlingslokalen i källarplanet, som benämns kryptan. Då kyrkan har en hög nyttjandegrad så värms den permanent till 19°C. Vid aktiverad reglering av fuktkontroll är rumstemperaturens minimum respektive maximum, 15/25°C och den relativa luftfuktigheten är inställd på max 70 % RF.

Övriga arbeten

I samband med de genomförda arbetena installerades också två nya eluttag i koret, dels ett vid den norra pelaren i koret, dels ett på altarringens insida.

Sammanfattning

De aktuella arbetena har omfattat:

- byte av styr- och regleringsutrustning gällande värmen
- byte av befintlig cirkulationspump samt shuntventil respektive ställdon.

Utvärdering

Slutbesiktning av de utförda arbetena genomfördes den 8 maj 2013. Vid besiktningstillfället deltog från samfälligheten, Tobias Munkholm och Ulf Gustafsson, besiktningsman Leif Halldeberg, entreprenörerna Mats Thuresson och August Blom Elajo Elteknik AB Värnamo samt antikvarie Britt-Marie Börjesgård, läns museet.

Församlingen har utsett Jönköpings läns museum, Britt-Marie Börjesgård till antikvarisk medverkande. Läns museet har följt de utförda arbetena i samråd med entreprenör och beställare.

Vid slutbesiktningen konstaterades att givarna i kyrkorummet, ska målas in.

Läns museets synpunkt var att arbetena var väl utförda och i enlighet med länsstyrelsens beslut. De utförda arbetena hade genomförts på ett antikvariskt tillfredsställande sätt och godkändes därför.

Skåp på läktaren i norra korsarmen före installation.

Koret före installation av extra eluttag på altarskrankets insida.

Givaren på orgelläktaren är monterad på gaveln på skåpet för körkåporna.

Ett särskilt villkor i länsstyrelsens beslut förutsätter att en uppföljning av klimatet ska göras under minst en klimacykel. Resultatet ska sammanställas och redovisas för länsstyrelsen. Om ett acceptabelt bevarandeklimat inte kan uppvisas ska kompletterande åtgärder vidtas. Vid slutbesiktningen noterades att samfälligheten genom Tobias Munkholm följer upp och redovisar till länsstyrelsen.

Inmålning av givarna ska utföras av Finanders måleri, Värnamo. När rapporten sammanställdes var inte målningsarbetena utförda.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museum. Topografiska arkivet.

Tryckta källor

Haas, Jonas. 2006. *Kulturbeskrivning och bedömning Värnamo kyrka*. Jönköpings läns museum, byggnadsvårdsrapport 2006:51.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd: 433-367-13
 Jönköpings läns museums dnr: 110/13
 Beställare: Värnamo kyrkliga samfällighet
 Fastighetsägare: Värnamo församling
 Projektledare: Tobias Munkholm
 Entreprenör: Elajo Elinstallationer AB, Värnamo genom Mats Thuresson
 Antikvarisk medverkande: Britt-Marie Börjesgård
 Rapportansvarig: Britt-Marie Börjesgård
 Foto: Britt-Marie Börjesgård
 Slutbesiktning: 8 maj 2013
 Län: Jönköpings län
 Kommun: Värnamo kommun
 Socken: Värnamo stad
 Fastighetsbeteckning: Kv. Kyrkan 1
 Belägenhet: Digitala fastighetskartans blad Värnamo: 63E 3eN.

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Bilagor

Bilaga 1. Fotografier tagna vid slutbesiktning den 8 maj 2013.

Ovan och till vänster, den nya givaren i kyrkorummet. Den gamla kabeln återanvändes, vilket gör att det bara är givaren som behöver målas in mot underlaget.

Sändaren till de trådlösa givarna i kyrkorummet är placerad i Andreaskapellet, i vinkeln mot långhusets norra bänkkvarter. Församlingen ska sätta upp något form av skydd runt sändaren så att den inte kan komma till skada av kapellets stolar.

Den trådlösa rumsgivaren i skrudrummet placerades på skrudskåpets gavel.

Ovan: Norra läktaren, givaren är monterad på skåpets gavel. Givaren ska målas in mot underlaget.

Ovan till höger: Styrenheten är placerad i källaren i anslutning till ingående fjärrvärme.

Utomhusgivaren sitter i samma läge som tidigare givare, på korets norra fasad.

Under våren 2013 installerades ett nytt styr- och reglersystem för värmen i Värnamo kyrka..

